

vak prve zadaće počeo je najprije ukazivanjem na te pogreške, koje su — naravno — još mnogima promakle. Pri pisanju slijedeće zadaće kriterij prema tim pogreškama bio je pooštren: spomenute su ne samo pogreške, nego i učenici, koji su ih načinili. Ponavljanje tih pogrešaka u velikoj mjeri utjecalo je, da se smanji ocjena zadaće. Pri slijedećoj zadaći postupio sam još strože: nekoliko pogrešaka, koje su obuhvaćene u tih dvadeset i pet slučajeva, donijelo je negativnu ocjenu zadaće. Kriterij je bio i dalje sve stroži. Takav stav prema tim pogreškama provodio se sistematski i u domaćim zadaćama i uopće u svim pismenim sastavcima.

Učenici su isprva teško podnosili taj »pravopisni teror«, kako su ga sami nazvali. A onda su se počeli pomalo privikavati. Osjetili su, da zaista nemaju nikakva opravdanja, kad načine koju od tih dvadeset i pet pogrešaka. Prije su se ispričavali, da to nisu znali, da su zaboravili. Sada to ne mogu reći, jer se pregled tih pogrešaka nalazi pri pisanju zadaće pred njima na klupi. Oni znaju, na što moraju pri pisanju paziti, dok su im prije te pogreške bile nekako previše apstraktne pa su im često promakle.

Rezultat takvog rada nije izostao. Tih pogrešaka je pri kraju školske godine bilo mnogo manje nego na početku. A to je svakako uspjeh. Da se postigne potpuni uspjeh, trebat će na taj način ustrajno raditi i dalje.

Možda bi tko mogao prigovoriti, da je taj način rada previše jednostran i krut. No ti prigovori otpadaju. Mi se pri ispravcima ne zadržavamo samo na tih dvadeset i pet pogrešaka. One su samo najviše pod udarom, ali se uz njih, naravno, obrađuju i druge. Ako uspijemo potpuno iskorijeniti te pogreške (što bi svakako bio velik uspjeh), tada bismo to kasnije na sličan način mogli učiniti i s drugima, manjim pogreškama. A što se tiče krutosti, ona je u tom slučaju nužno potrebna. Ona zapravo predstavlja nešto, što svima nama u našem

radu nedostaje, a to je uporno, bezuslovno insistiranje na našim zahtjevima. Mi gotovo nikad u tome ne ustrajemo do kraja, a to je svakako jedan od uzroka naših neuspjeha u radu na razvijanju pismenosti naših učenika.

Rudolf Travinić

DOMAĆI PISMENI RADOVI

Osim obaveznih školskih zadaća i stalnih pismenih vježbanja na nastavnom satu veoma su važni domaći pismeni radovi. Takve radove učenik s nekim stečenim iskustvom i u posebnim uvjetima izrađuje kod kuće. Isključivim radom u školi, bez ove nužne dopune, ne će učenik steći potreban stupanj svoje opće pismenosti ni potrebnog znanja. Domaćim bi pismenim radovima, kao oblicima učenikove aktivnosti, trebalo prići odgovornije i čvršće.

Neki učenici ne vole pismene radove, ne izrađuju ih, već ih na brzinu pišu u školi, ili ih naprosto prepisuju od drugih učenika. Takve pojave nisu uvijek uvjetovane samo dačkom nemarnošću i nesavjesnošću, već im treba tražiti i dublje uzroke. Domaće pismene radove nije dovoljno samo zadavati, pa ni pregledavati, već se ovdje ukazuju i mnogi drugi činioci, koji potiču ili ne potiču dječju savjesnost.

Količina pismenih zadataka mora biti primjerena, naročito u obaveznoj školi, u kojoj se glavni rad ipak odvija na nastavnom satu. Previše pismenih domaćih radova dijete osjeća kao teret, kojega često i ne može svladati. To se napose odnosi na seosku djecu, koja mnogo vremena gube pješačenjem ili putovanjem, a kod kuće ih još čeka kućni rad. Roditelji nam, prigodom naših susreta, i sami priznaju, kako je djeci često tek navečer moguće, da se posvete učenju. K tome su pismeni radovi učenicima obično teži od usmenih, a njihovo obilje u jednom predmetu odvlači učenika od drugoga predmeta.

Pismene zadatke mora učenik razumjeti, jer mu obično kod kuće ne će moći nitko pomoći. Pismeni su zadaci nerazumljivi

onda, ako nisu neposredno povezani s raznolikim vježbama u školi, kao njihova dopuna, već strše kao nepoznanica.

Ako su pismeni zadaci zanimljivi, učenicima ih ne će primati samo kao dužnost. Kad ih uz to redovito pregledavamo i od njih polazimo u svome daljnjem radu, tada će i učenik osjetiti, da je i njegov daljnji rad nemoguć bez izrađenih domaćih zadataka. Napokon, i za izradu domaćih zadataka možemo grupirati učenike, te uz zajedničke zadatke zadavati povremeno skupne i pojedinačne.

U našem je radu količina domaćih pismenih radova bila uvjetovana ne samo gradom, razumijevanjem okolnosti učenika i nastojanjem, da učenici što više rade i nauče na nastavnom satu, već i našim shvaćanjem značenja tih radova kao oblika dječje aktivnosti: to je nastavak vježbanja i zaobljivanje stečenog znanja kod kuće. Tako smo često iz pročitana i obrađena štiva zajednički izdvojili i napisali nekoliko pitanja, na koja je trebalo kod kuće pismeno odgovoriti. Značajke odlomaka dužega štiva izrazili smo jednostavnim rečenicama, koje su dale osnovnu okosnicu u sažimanju štiva. Našavši zanimljivo mjesto u nekom štivu, promijenili smo pročitano štivo naslov, pa su ga prema tom novom naslovu djeca kod kuće preinačila. Razmatranjem odlomaka trebalo je u nekoliko rečenica napisati glavna zapažanja. Našlo se i drugih zadataka već i na onoj građi, koju nam pruža čitanka, a gradu su nam pružali i drugi izvori: razgovor, dječja pričanja i opisi, pionirski listovi, novine i radio. Sličnih smo zadataka, i lakših i težih, našli i u nastavi gramatike i pravopisa, te pisanja uopće: prepisati neko kraće štivo ili odlomak, prenijeti neki tekst iz latinice u ćirilicu, dopuniti ga odgovarajućim riječima, staviti glagole u neko drugo lice ili neko drugo vrijeme... Takve smo pismene vježbe provodili zajednički, na nastavnom satu, a zadavali smo ih i kao domaće pismene radove.

Pregledavanjem zadanih radova, popravljivanjem slabijih i isticanjem dobrih, sabi-

rali smo gradu za naše tekuće razgovore i daljnja vježbanja.

U VI. razredu čitali smo i obradili narodnu pripovijetku »Nemušti jezik«. Učenike je zanimao njezin sadržaj, kao i način jednostavnoga narodnog pričanja. Svi primjećuju, da je to priča iz davnih vremena, da je izmišljena, da je slična još nekim pričama, da ima lijepu pouku. Vrijeme je odmicalo u dječjim zapažanjima i zaključcima, pa smo se dogovorili i o nekim oblicima domaćih pismenih radova.

Pismeni su radovi na ovoj građi mogli biti različiti: napisati kraći sadržaj štiva, zatim iznijeti i objasniti, što je u toj priči izmišljeno, obraditi pouku, naći i prepisati nekoliko lijepih rečenica, podijeliti štivo u odlomke i izraziti ih bilo čitavom rečenicom, bilo kraćim podnaslovom, nadalje lijepo prepisati manju cjelinu, ili umjesto crtica pred upravnim govorom staviti navodnike i nanizati manje poznate riječi, napokon pismeno prepričati sličnu priču. Zadatak su birali pojedini učenici, po volji. Oni, koji su se odlučili za isti zadatak, dogovarali su se o načinu rada. Učenici su tako i sami nametnuli skupne i pojedinačne radove, a zajednički i za sve učenike isti zadatak ovoga je puta otpao.

Slične smo pismene radove predvidjeli i u ponavljanju većih cjelina nastavne građe. Iako smo opće ponavljanje provodili u školi, na nastavnom satu, ipak smo zadavali i odgovarajuće domaće pismene radove. Takvi su radovi postepeno prelazili u pokušaje dječjih referata i u način obrade domaće lektire. Kod kuće je opet trebalo ponoviti neke dijelove građe, o njima promisliti, izraditi plan. Iz toga su nastali dječji prikazi o narodnoj priči i pripovijeci, o junačkoj narodnoj pjesmi, o narodnoj lirici, o basnama. Praznine u dječjim radovima dopunjali smo zajedničkim razmatranjima u školi, a osim toga u potpunosti smo zapažanja i sažimanja ulazili razrednim čitanjem i pismenim iznošenjem sadržaja ili osnovnih misli iz pročitanih djela (»Čudnovate zgode i nezgode šegrta Hlapića« Ivane Brlić-Mažuranić, »Vlak u sni-

jegu« Mate Lovraka. »Priče partizanke« Branka Čopića. »Đurđice« Prežihova Volaranca). Poticaj za domaće pismene radove dobivali su učenici iz rada na nastavnom satu, a nastavni sat i rad u školi često se ne samo dopunjavao, već i usmjerio prema postignućima u domaćim pismenim radovima.

Pismeni radovi u školi i domaći pismeni radovi stalno se isprepleću i prožimaju u nastojanjima i našim raznolikim postupcima, kojima omogućujemo učenicima stjecanje pravilnoga pismenog izražavanja i njihove opće pismenosti.

Zvonimir Kuhar

O S V R T I

DESETI SASTANAK PRAVOPISNE KOMISIJE

Prema zaključku devetog sastanka od 9. ožujka o. g. Pravopisna se komisija sastala u Beogradu u prostorijama Srpske akademije nauka 27. svibnja i zasjedala ondje do uključivo 1. lipnja. Na dnevnom redu bilo je raspravljanje o pisanju tuđih riječi, o zajedničkoj pravopisnoj terminologiji i o principima za izradu pravopisnog rječnika, koji će biti priključen uz pravopis. Prisutni su bili svi članovi Pravopisne komisije.

O osnovnim načelima za pisanje tuđih riječi bio je već donesen zaključak na jednom od prijašnjih sastanaka, a na desetom su sastanku razmotrene formulacije o njegovoj praktičnoj primjeni na tuđe riječi iz zapadnoevropskih, klasičnih i slavenskih jezika. Raspravljena je i dotjerana i formulacija o zajedničkoj pravopisnoj terminologiji, kako bi i u tom pogledu oba izdanja pravopisa, zagrebačko i novosadsko, bila jedinstvena. Kao primjer navodim, da se Pravopisna komisija između dvostrukih naziva *zarezi* i *zapeta*, *tačka* i *točka*, *tvorba riječi* i *građenje riječi*, *privojna zamjenica* i *posvojna zamjenica*, *zajedničke imenice* i *opće imenice*, *pogodbene rečenice* i *uslovne rečenice*, *nezavisne rečenice* i *naporedne rečenice*, *prednjonepčani suglasnik* i *prednjonepčani suglasnik*, *zadnjonepčani suglasnik* i *zadnjonepčani suglasnik* odlučila za termin, koji je ovdje naveden na prvom mje-

stu, i to zato, što se on može jezično i stručno bolje opravdati.

Pri utvrđivanju principa za izradu pravopisnog rječnika Pravopisna je komisija zaključila, da taj rječnik treba da bude tako sastavljen, kako bi davao savjete ne samo za pravilno pisanje, nego i za pravilan izgovor na temelju novoštokavske akcentuacije. Na taj će način pravopisni rječnik obuhvatiti ne samo one riječi, koje su pravopisno zanimljive, nego i one, koje su akcenatski problematične. Takav je zaključak donesen zbog toga, što mi još nemamo prikladnog priručnika za pravilan izgovor, ali i zbog toga, što se osjeća, da neke dosadašnje akcenatske norme treba promijeniti prema današnjem načinu izgovora. Pri rješavanju toga pitanja Pravopisna komisija nije dirala u osnovna načela našeg štokavskog akcenatskog sistema, nego je dopustila neke akcenatske novotvorine, odobrila neke dvostrukosti, a kadšto i između dvostrukosti opredijelila se za prošireniju varijantu. Tako je na pr. u 2. i 3. l. sg. aorista usvojila promjenu akcenta u glagola *potaći*, *krenuti*, *pisnuti*, a u lok. sg. višesložnih imenica m. r. prihvatila dvostruku mogućnost akcentiranja, na prvom i na preposljednjem slogu (*govoru* i *govoru*, *događaju* i *događaju* i sl.). Slične su dvostrukosti odobrene i u gen. množine imenica ž. r. na konsonant, pa u infinitivu nekih glagola (*oplesti*, *izvući*), a neke i u promjeni ličnih zamjenica (*mene*, *tebe*, *njega*). Ali dakako za riječi *asistent*, *dirigent*, *komandant* i sl. književni je akcent samo na preposljednjem slogu. I u riječi